

Groei, inkomensverdeling en instituties

In de neo-klassieke theorie worden de beloningsverhoudingen bepaald door de marginale produktiviteiten. Verschillen in produktiviteit bepalen het verschil in inkomen en daarmee de inkomensverdeling. In deze redenering is de inkomensverdeling een uitkomst van het economische proces en heeft zij zelf geen invloed op de groei van het inkomen. Toch is het verband tussen inkomensverdeling en groei een regelmatig terugkerend onderwerp in de vakliteratuur. In enkele recente artikelen is gewezen op de rol van instituties.

In de periode 1950-1970 bedroeg de gemiddelde jaarlijkse groei van het bbp per gewerkt uur in acht Europese landen 4,4%, tegen 2,4% gedurende de jaren 1922-1937 en 2,3% in de periode 1979-1988. Eichengreen (Berkeley, VS) verklaart deze verschillen uit de uitzonderlijke combinatie van 'catch-up' en hoge investeringen in de periode 1950-1970¹. De hoge investeringsquotes (20-30% bbp) ontstonden door twee factoren, een gematigde loonontwikkeling en een snel groeiende internationale handel in Europa. Beide ontwikkelingen werden mogelijk gemaakt door instituties, die belangrijke coördinatieproblemen oplossen. Hiermee ontstond de geloofwaardigheid van afspraken over de voor de hoge investeringen noodzakelijke intertemporele verdeling van de welvaart.

Eichengreen analyseert de coördinatieproblemen binnen het volgende speltheoretische raamwerk. In ieder land weten werkgevers en werknemers dat de hoogste welvaart wordt bereikt indien huidige verdiensten (uitgekeerde winsten en lonen), worden geïnvesteerd ten behoeve van hogere toekomstige verdiensten. Deze coöperatieve oplossing is echter niet geloofwaardig vanwege de timing van de beslissingen. De werknemers moeten afzien van loonstijging in ruil voor de belofte dat de winsten zullen worden geïnvesteerd. De werkgevers moeten de huidige winsten (her)investeren in ruil voor de belofte dat de werknemers zich aan de afgesproken verdeling van de toekomstige opbrengsten houden.

Tussen landen bestaat een vergelijkbaar coördinatieprobleem. De hoge opbrengsten van specialisatie van de produktie op basis van de comparatieve voordelen worden alleen gerealiseerd indien alle handelspartners dienovereenkomstig handelen. Voor ieder land afzonderlijk ligt echter altijd de verleiding op de loer dit na te laten, nadat andere landen de afspraken zijn nagekomen.

Soms kunnen instituties de geschetste coördinatieproblemen oplossen. In het na-oorlogse West-Europa genereerden de binnenlandse overlegstructuren van werkgevers, werknemers en overheid de noodzakelijke geloofwaardigheid voor een gematigde loonontwikkeling en hoge investeringen. Tegelijkertijd vormden de organisaties van internationale economische samenwerking een geloofwaardige basis voor de groei van de internationale handel en de vergroting van de investeringsmogelijkheden in Europa. De impliciete consensus over de inkomensverde-

ling gaf zo een belangrijke impuls aan de na-oorlogse economische groei in Europa.

Eichengreen heeft eveneens een (institutionele) verklaring voor de daling van de economische groei in Europa na 1970. Eind jaren zestig impliceerde de voortschrijdende internationale kapitaal-mobiliteit dat investeerders zich makkelijker konden onttrekken aan het commitment om de gemaakte winsten in Europa te (her)investeren. Hiermee verviel ook voor de werknemers het profijt van een gematigde loonontwikkeling. Zo groeide de onenigheid over de (her)verdeling van het inkomen, voldeden bestaande instituties niet meer aan de eisen van de tijd en ontbrak de consensus om ze aan te passen aan de voortschrijdende globalisering van de economie.

Ook andere recente artikelen stellen dat consensus over inkomens- en vermogensverdeling een voorwaarde is voor economische groei, met name omwille van de geloofwaardigheid van beleid gericht op groei². Deze stelling wordt met de volgende argumenten onderbouwd. Ten eerste vormt een grote inkomensongelijkheid de basis voor rent seeking van belangengroepen. Rent seeking is het gebruik van publieke instituties ten behoeve van het eigenbelang en leidt veelal tot een inefficiënte allocatie van middelen. Ten tweede zal bij ongelijke inkomens- en vermogensverdeling de allocatie van middelen vooral de toevallige machthebbers ten goede komen, hetgeen de prikkel tot investeringen nadelig kan beïnvloeden. Tenslotte genereren conflicten over ongelijkheden politieke pressie ten gunste van een beleid dat meer gericht is op de herverdeling dan op de vorming van middelen.

Deze politiek-institutionele redenering is onder meer getoetst door Alessina en Rodrik³. Een directe toets van de relatie tussen de inkomensverdeling, de politiek gewenste mate van herverdeling en economische groei wordt echter bemoeilijkt doordat de herverdelingsregelingen in verschillende landen nauwelijks vergelijkbaar zijn. Vandaar dat het onderzoek zich richt op het gepostuleerde negatieve verband tussen inkomensverdeling en economische groei. Een cross-sectie analyse van zeventig landen leert dat deze hypothese niet kan worden verworpen.

De besproken artikelen bevatten aspecten die wellicht relevant zijn voor de huidige discussie over de dynamiek van de Nederlandse economie. Het fundamentele uitgangspunt is dat het opheffen van marktimperfecties niet altijd leidt tot meer welvaart. Soms kunnen instituties ter bevordering van de stabiliteit van de samenleving de economische prestaties verbeteren.

Hans van Ees*

1. B. Eichengreen, Institutions and economic growth: Europe after world war II, *CEPR Working Paper*, nr. 973, Londen, 1994.
2. D. Rodrik, Getting interventions right: how South Korea and Taiwan grew rich, *NBER Working Paper*, nr. 4964, 1994.
3. A. Alessina en D. Rodrik, Distributive politics and economic growth, *Quarterly Journal of Economics*, 1994, blz. 465-490.

* De auteur is verbonden aan de economische faculteit van de Rijksuniversiteit Groningen.